

A MAGYARORSZÁGI BAUXIT TELEPEKET FEDŐ EOCÉN
KÉPZŐDMÉNYEK PALYNOLOGIAI SZINTEZÉSE

Rákosi László^x

A magyarországi bauxit előfordulások jelentős részének fedőjét különböző eocén képződmények alkotják, melyek megvédték a bauxit vagyunkat a későbbi lepusztulástól. Ez a tény jelentőssé teszi az eocén képződmények fácies jellegének részletes ismeretét. Rétegtani szempontból a fekü és fedő kombinációja adja a bauxit keletkezésének, illetve felhalmozódásának korát. A sokoldalúan elemzett különböző fáciesek viszont a bauxit felhalmozódásának lehetőségére világítanak rá, tehát prognoszt segítenek elő. (Tóth K. 1980).

A bauxit telepeket közvetlenül fedő eocén barnakőszenes és szenes agyag rétegek palynologiai vizsgálatát és biosztratigráfiai szintezését a Bauxitkutató Vállalat kutatói részére 1965 óta végezzük. A vizsgálatok szorgalmazói és irányítói T. Gecse É., Tóth K., Knauer J. és Gellai M. voltak.

A jelen dolgozatban három legfontosabb területegység bauxitját fedő eocén képződmények palynologiai vizsgálati eredményeiről szeretnék beszámolni.

I. A nagytárkányi területen a bauxitot a Darvastói Formáció képződményei fedik. A formáció agyag, szenes agyag rétegeinek vegetációja a *Plicapollis pseudoexcelsus* - *Triporepollenites urkutensis* együttes zónába tartozik. A biozónában dominálnak a postnormapolles csoportba tartozó *Triporat* és *Subtriporat* pollenek, melyek a *Juglandaceae* család őseinek

x

Magyar Állami Földtani Intézet, 1143 Budapest, Népstadion út 14.

maradványai. Az aránylag kevés Pteridophyta maradvány a Schizaeaceae, Polypodiaceae és Pteridaceae családból kerültek elő. A kétszikűeket nagy fajgazdagság jellemzi. A legfontosabb családok a következők: Fabaceae, Leguminosae, Myrtaceae, Lecythidaceae, Rutaceae, Anacardiaceae, Icacinaceae, Cyrillaceae, Aquifoliaceae, Pandanaceae, Apocinaceae, Sterculiaceae, Ericaceae, Sapotaceae, Nyctaginaceae, Ulmaceae, Fagaceae, Betulaceae, Myricaceae, Palmae, Sparganiaceae. A vegetáció mangrove jellegét a Nypa pálma és a Barringtonia pollenek előfordulása bizonyítja.

A Darvastói Formáció felső részében, valamint a Szóci Mészki Formáció sublitorális képződményeiben megjelennek a növényi mikroplankton szervezetek és a szervesvázú foraminifera maradványok. A növényi mikroplankton szervezeteket a Deflandrea phosphoritica, Wetzeliella articulata, Pleurozonaria concinna, Pleurozonaria stellulata, Spiniferites cingulatus, Spiniferites ramosus, Pixidiopsis bakonyensis, Cymatiosphaera eupreplos képviselik. A parton és a partvonalától távolabbi területeken szemiterresztrikus láperdők fejlődtek ki, sok trópusi és szubtrópusi flóraelemmel. A rétegek nagyrésze a Tricolporopollenites cingulum együttes zónába tartozik. A gazdag Pteridophyta aljnövényzet a Schizaeaceae, Polypodiaceae, Gleicheniaceae és Pteridaceae családok fajából tevődik össze. A zárvatermők is változatos asszociációkat alkotnak. Leggyakoribb családok a Fagaceae, Betulaceae, Myricaceae, Sapotaceae, és Myrtaceae.

II. A fenti területtől ÉK-re a Dudar - Bakonyoszlopi területen a jó minőségű bauxit telepek közvetlen fedőjében limnikus eredetű barnakőszenes rétegek települnek. A telepek palynológiai vizsgálatát a Dudar 406, 445, 447 számú, a Bakonyoszlop 181 és a Bakonyszentkirály 3 számú fúrás rétegsorából végeztük. A telepek a Polypodiaceoisporites macrospeciosus együttes zóna Ovoidites ligneus együttes szubzónába tartozik. Édesvízi, mocsári képződmények. A felette települő molluszkás márga és mészki rétegek már a Tricolporopollenites cingulum együttes zónába tartoznak. A vegetációra a szemiterresztrikus láperdei elemek dominanciája jellemző. Sok a Pteridophyta spóra. A kétszikűek között a Juglandaceae és Myricaceae családok fajai dominálnak. Jellemző még az Ulmaceae és Fagaceae pollenek gyakorisága. A növényi mikroplankton jellemző fajai a Cordosphaeridium gracile, Pleurozonaria stellulata és a Noremia major.

A vegetáció alapján a széntelepek azonosíthatók a balinkai felső te-

lepekkel és a Dorogi Formációba tartoznak. A barnakőszenes rétegek felett a Szóci Mésző Formáció rétegei ugyancsak sok növényi mikroplankton szervezetet tartalmazó rétegei következnek.

III. A Nagyegyháza - Csordakút - Mány területén elsősorban a dolomittörmelékes összlet szürke bauxit, agyag és szenes agyag rétegeit vizsgáltuk. A meghatározott sporomorpha együttes a *Polypodiaceoisporites macroscopicus* együttes zóna két subzónájának maradványait mutatja. Az *Ovoidites lignaeolus* subzónára az édesvizi növényi plankton szervezetek gazdagsága jellemző. Domináns az *Ovoidites lignaeolus*, subdomináns az *Ovoidites microlignaeolus*, *Tetraporina quadrata* és a *Pilospora parvus*. Az édesvizi mocsarak gyakori vízboritottsága és a nyílt víztükör kialakulása is feltételezhető. Helyenként a partközeli *Myricaceae* bozótok és a távolabbi erdők *Fagaceae*, *Juglandaceae* és *Sapotaceae* családba tartozó pollenjei, valamint az aljnövényzetet alkotó *Pteridophyták* spórái is nagy számmal jelennek meg. Ez utóbbiak feldúsulása a partvonalhoz közelebbi területeket, vagy a kiszáradó mocsarakat jelzik és a *Leiotriletes adriannis pseudomaximus* subzónába tartoznak.

A csordakúti bauxit külfejtés területén a bauxit feletti édesvizi mésző rétegek nagy mennyiségű levélmaradványt tartalmaznak. E rétegek sporomorpha asszociációi azonosak a fent említett dolomittörmelékes összlet bauxit és agyag betelepülésével.

A fenti rétegek felett a Dorogi Formáció barnakőszenes rétegei települnek. A nagy vastagságú barnakőszén telepek a *Monocolpopollenites tranquillus* együttes zónába tartoznak. A vegetáció domináns alakja a *Monocolpopollenites tranquillus* pálma pollen, mely gyakran társul a *Myrica* féléllel. Az eutrof láperdőt selélylapi vegetáció követi, sok *Pteridophyta* spórával. A transzgresszív rétegek kialakulása után tipikusan mangrove jellegű vegetáció alakul ki, *Achrostichum*, *Stenochlaena*, *Barringtonia*, *Pelliciera* és *Nypa* pálma jellemző fajjaival.

A fenti biozónák nyomozása és térképi ábrázolása elősegíti a várható bauxit előfordulások biztosabb prognózisát.

IRODALOM /REFERENCES/

- RÁKOSI L. (1977): A nagygyeházi terület bauxit- és áthalmazott dolomit-összletének kormeghatározása palynologiai alapon. - MÁFI Évi jel. 1975. évről. Budapest, pp. 283-287.
- RÁKOSI L. (1979): A Dunántúli-középhegység eocén képződményeinek biozónái palynologiai vizsgálatok alapján. - MÁFI Évi jel. 1977. évről. Budapest, pp. 241-256.
- RÁKOSI L. és TÓTH K. (1980): Adatok a Déli-Bakony eocén képződményeinek lito- és biosztratigráfiájához. - MÁFI Évi jel. 1978. évről. Budapest, pp. 139-161.
- SZANTNER F., KNAUER J. és MINDSZENTY A. (1986): Bauxitprognozis. Veszprém, p. 472.
- TÓTH K. (1981): Üsszefüggések a bauxit előfordulása és a közvetlen fedő eocén rétegek kifejlődése között. - Általános Földtani Szemle. N°. 14. pp. 133-150. Budapest.